

Asia: VN/28598/2023

## **Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi**

### **Lausunnonantajan lausunto**

#### **Millaisia näkemyksiä teillä on ehdotetusta uudesta yhteiskuntatietoedellytyksestä?**

Esityksessä esitetään kansalaisuuslakiin lisättäväksi kohta, jossa säädettäisiin uudesta yhteiskuntatietoedellytyksestä. Edellytettävän yhteiskuntatiedon todentamiseksi esitetään laadittavaksi kansalaisuuskoe. Edellytyksen on tarkoitus toimia osoituksena onnistuneesta kotoutumisesta yhteiskuntaan. Lisäksi ehdotuksella pyritään edistämään perehtymistä keskeisiin yhteiskunnan toimintatapoihin. Helsingin yliopisto kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Koska vastaava kansalaisuuskoe on laajalti käytössä Suomen verrokkimaissa, ei esitettyä kansalaisuuskoetta voi pitää kovin poikkeuksellisenä toimintatapana. Se on kuitenkin kohdannut monissa maissa myös voimakasta kritiikkiä, joka on tärkeä huomioida kokeen valmistelussa.

Lakimuutosta valmistellessa on kuitenkin ensiarvoisen tärkeää varmistaa, että kansalaisuuden saaminen ei uuden edellytyksen myötä muodostu kokonaisuutena kohtuuttoman vaikeaksi. Suomen pitää jatkossakin turvata realistinen mahdollisuus pysyvään asettautumiseen erilaisista taustoista tuleville kansainvälisille henkilöille. Tämä edistää muun muassa osaajien houkuttelua, todellista kotoutumista ja maahan muuttaneiden sitoutumista Suomeen. On kuitenkin tärkeää pitää kokeen vaativuustaso realistisena muistaen myös, että koe yksinään on riittämätön tapa mitata kotoutumisen tasoa.

Toisaalta yksi tapa säästää resursseja olisi mahdollistaa kokeen suorittaminen digitaalisesti kahdessa osassa, joista toinen olisi kielen osakoe ja toinen yhteiskuntaopin osakoe. Ideana olisi, että kokeet voitaisiin tehdä samassa tilaisuudessa. Kokeet voisi siis myös suorittaa erikseen.

Esitämme, että lain selkeyttämiseksi suomeksi tai ruotsiksi suoritettu korkeakoulututkinto nostetaan 17 b §:n 1 momenttiin ylioppilastutkintoa vastaavasti vaihtoehtoiseksi tavaksi osoittaa vaadittava yhteiskuntatieto. Suomeksi tai ruotsiksi suoritettu korkeakoulututkinto on esityksessä mainittu ainoastaan esimerkkinä muusta painavasta syystä vapautua kansalaisuuskokeen suorittamisesta.

Koska kansalaisuuskokeen ei ole tarkoitus mitata kielitaitoa, on myös syytä harkita ja perustella huolellisesti, miksi englanniksi suoritettava ylioppilastutkinto ei kelpaisi tavaksi osoittaa vaadittava yhteiskuntatieto.

### **Millaisia näkemyksiä teillä on kansalaisuuskoejärjestelmän ehdotetusta toteutustavasta?**

Helsingin yliopisto kiittää yliopistojen esittämisestä kansalaisuuskokeen laatimisesta vastaavaksi toimijaksi. Jaamme näkemyksen, että kokeen merkittävyyden vuoksi toimijalla on oltava korkeatasoista asiantuntemusta niin pedagogisesti kuin sisällöllisestikin kokeen laatimiseksi, testaamiseksi ja kehittämiseksi. Kokeen laatimiseen vaaditaan eri aloja edustava tutkijoiden verkosto.

On hyvä, että kansalaisuuskoe säädetään laadittavaksi valmiin oppimateriaalin, yhteiskuntaorientaatio sivuston pohjalta. Valmistautumista tukevan materiaalin ja kokeen sisällön on syytä olla linjassa keskenään ja mahdollisimman pysyvää, neutraalia tietoa, jonka pohjalta kokeen laatija määrittää kokeen muotoilut asiantuntemukseensa nojautuen.

Kansalaisuuskokeen kieleen on kiinnitettävä erityistä huomiota, jos koe toteutetaan suunnitellun mukaisesti suomen- ja ruotsinkielisenä, lähtökohtana kansalaisuuteen vaadittu B1-tason kielitaito. Kotimaisten kielten asiantuntijoiden on oltava mukana kokeen laadinnassa, jotta kansalaisuuskokeesta ei tahattomasti muodostu ensisijaisesti kielitaitoa mittaavaa koetta. Jo kokeen laatimisen alkuvaiheessa on ymmärrettävä kielen merkitys tehtävien muotoilussa, mm. sanaston/käsitteistön ja lauserakenteiden kannalta. On tiedostettava, että vaikka kokeessa käytettäisiin selkeää kieltä, se väistämättä mittaa myös kielitaitoa.

Kokeen pitää olla myös niiden suoritettavissa, joilla ei ole paljon muodollista koulutusta. Erilaisiin testeihin vastaaminen voi tällöin olla melko vierasta, ja varsinkin vieraalla kielellä abstraktien asioiden pohtiminen on vaativaa. Sähköisesti suoritettavan kokeen valmistelussa on myös huomioitava kohderyhmän heterogeeniset pohjатаidot erilaiset sovellusten käyttäjinä.

Käytännön puitteisiin liittyen on tärkeää määrittää ja viestiä hakijoille, kuinka monta kertaa kokeen voi suorittaa uudestaan ja onko kokeen suorittamisessa esimerkiksi ajallisia rajoituksia. Esityksen mukaisesti on kriittisen tärkeää huomioida hakijoiden erilaisuus (esim. lukihäiriöt) eikä luoda väliin putoajia hyväksytyjen poikkeamiseksi oheen.

### **Millaisia näkemyksiä teillä on ehdotettujen muutosten vaikutuksista?**

Kokeen käytännön järjestelyistä huomioimme, että kilpailutettaessa kansalaisuuskokeen järjestäjiä on ensiarvoisen tärkeää varmistaa riittävä kapasiteetti ja tarvittavat resurssit pääkaupunkiseudulle ja suurten kaupunkien yhteyteen. Esityksen myötä suurimmalta osalta hakijoista vaaditaan jatkossa kansalaisuuden saamiseksi kaksi koetta, kansalaisuuskoe ja kielitutkinto, ja kielitutkinnot ovat jo osoittautuneet ruuhkautuneiksi. Mikäli myös kansalaisuuskoe ruuhkautuu vastaavasti, voivat tekniset seikat aiheuttaa merkittäviä viiveitä hakemuksen jättämiseen. Yhdessä kansalaisuuden pitkän käsittelyajan kanssa prosessi voi venyä kohtuuttoman pitkäksi.

Lisäksi kansalaisuuskokeen kustannus on syytä pitää kohtuullisena, jotta kansalaisuuden kokonaiskustannus ei nouse liian korkeaksi.

Helsingin yliopisto ilmaisee samalla huolensa Maahanmuuttoviraston riittävästä resursoinnista. Maahanmuuttovirastoon ollaan kohdentamassa merkittäviä leikkauksia samalla, kun sille on tulossa eri lakimuutosten myötä lisäkuormitusta ja uusia sisältövastuita, kuten esityksen mukainen hallinnointivastuu kansalaisuuskokeesta. Kansainvälisiä opiskelijoita ja työntekijöitä rekrytoivana organisaationa Helsingin yliopistolle on tärkeää varmistaa, että jo toteutetut ja esitetyt muutokset eivät heijastu lupakäsittelyn sujuvuuteen ja viivästyttä prosesseja entisestään.

Uudistuksen aikataulu on myös erittäin tiukka, joka voi aiheuttaa suuria haasteita myös kokeen luomisessa mukana oleville korkeakouluille.

**Tähän voitte kirjoittaa muita mahdollisia näkemyksiänne.**

-

Leikkonen Tuomas  
Helsingin yliopisto - Yliopiston lausunto annetaan vararehtori Hanna  
Snellmanin nimissä